

DEZVOLTAREA COMPETITIVITĂȚII SUSTENABILE A COMPANIILOR DE CONSTRUCȚII

**Olga BUZU¹, dr. hab. în științe economice,
Agenția Relații Funciare și Cadastru,
Ilie SPÎNU², drd., Universitatea Tehnică a Moldovei**

Diminuarea semnificativă a volumului construcțiilor, reducerea prețurilor pentru produsul final al ramurii construcțiilor au dus la înăsprirea concurenței dintre întreprinderile din domeniul construcțiilor. Perioada benefic de dezvoltare a construcțiilor de până la 2009 a determinat o semnificativă creștere a numărului întreprinderilor. În condițiile create se demonstrează că actuala identificare și cercetarea factorilor, ce influențează competitivitatea întreprinderii în perioada de criză, stabilirea strategiei de atingere a avantajelor competitive sustenabile.

Scopul cercetării este generalizarea bazelor teoretice ale competitivității întreprinderii, identificarea și cercetarea avantajelor competitive ale întreprinderilor din domeniul construcțiilor în condițiile din Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: competitivitatea sustenabilă, factori de influență asupra competitivității, întreprindere de construcții

The construction scopes dramatically decreasing during the last few years and the declining prices for construction project deliverables have led to more intensive competition among the construction industry players. The market environment favourable for the development of the construction industry till 2009 had resulted in the emergence of a considerable number of new industry players. So an issue highly relevant in the current situation is identification and analysis of the competitiveness drivers against the crisis background and determination of the strategies that yield more sustainable competitive strengths.

The paper is aiming to summarize on the theory framework underlying the company competitiveness concept and to identify and research the competitive edges of the construction industry players in Moldova.

Key words: sustainable development, competitiveness influence factors, construction enterprises

Sporirea competitivității întreprinderilor ce activează în domeniul construcțiilor capitale reprezintă una din problemele actuale ale economiei naționale, care necesită o cercetare sistemică multilaterală. O importanță deosebită capătă subiectul în perioada de criză a pieței construcțiilor, în condițiile în care sporirea competitivității întreprinderilor semnificativă nu presupune poziții anterioare, cel puțin în elementară „supraviețuire” a întreprinderii.

Competitivitatea reprezintă unul din termenii cei mai discutați la nivelul economiei moderne, deși o definiție clară și o opinie unică privind sensul ei nu există. Competitivitatea poate fi analizată și raportată la mai multe niveluri - de țară, de ramură, de întreprindere, de produs. Iar între nivelurile menționate există o interlegătură [7].

Competitivitatea la nivel de țară se analizează reieșind din competitivitatea ramurilor ce o formează, atât pe piața internă, cât și pe piața externă. Competitivitatea la nivel de ramură reprezintă aptitudinea întreprinderii de a obține avantaje concurențiale față de întreprinderile din alte ramuri, iar la nivel de întreprindere este capacitatea ei de a identifica schimbările de mediu și de a se adapta la ele cât mai rapid [2, p. 74].

Competitivitatea unei întreprinderi reflectată prin capacitatea acesteia de a fi competitivă pe piață, de fapt se fundamentează pe raportul dintre costurile și prețurile producției fabricate.

Reieșind din componentele mediului de afaceri, competitivitatea poate fi analizată din aspect static și dinamic. În cazul competitivității statice primordială este concurența prin preț, întreprinderile bazându-se pe costul redus al forței de muncă și al resurselor. Competitivitatea în acest caz se bazează pe menținerea sau reducerea costurilor de producție.

Competitivitatea dinamică rezultă din caracterul fluctuant al mediului concurențial, și implică nu numai aspectele legate de prețuri și costuri, dar și altele precum capacitatea întreprinderii de a se adapta la condiții noi, de a prelua și implementa inovațiile, de a învinge. „În acest context, competitivitatea este definită ca capacitatea firmelor de a-și moderniza permanent facilitățile tehnologice pentru a produce bunuri și furniza servicii care sunt capabile să concureze pe plan internațional” [6].

Anticipate activităților legate de sporirea competitivității întreprinderii sunt cercetările privind factorii ce influențează asupra capacității de competitivitate. Toți factorii pot fi convențional divizați în două grupe mari: factorii mediului extern, ce reflectă influența situației politice, economiei naționale, progresului tehnic, proceselor sociale, strategiilor ecologice și factorii interni ai întreprinderii, ce în domeniul conducerii, organizării procesului de producere și realizare a produselor fabricate, lucrărilor și serviciilor.

Factorii externi (cu influență la nivel macroeconomic) sunt factorii pe care întreprinderea nu îi poate controla, și unicul lucru pe care îl poate face este să se adapteze la ei. Deși, componentele mediului social, ecologic, politic, economic, tehnologic nu pot fi dirijate de întreprindere, sunt esențiale pentru competitivitatea acesteia, verificându-i flexibilitatea, capacitatea de a se adapta la schimbări.

¹ ©Buzu Olga olga.buzu@arfc.gov.md

² ©Spinu Ilie spinu.ilie@gmail.com

În același timp există factori, atribuiți la cei externi, care reflectă activitățile corporative, adică de interacțiune dintre companie și mediu. „De exemplu, activitățile de cercetare, dezvoltare, inovare, suma de valoare adăugată brută, succesul investițiilor sunt aspecte definite la nivelul economiei naționale, pe de o parte, și care pot fi influențate de cooperarea activă a sectorului corporativ pe de altă parte” [2, p. 80].

Cercetând întreprinderea în calitate de sistem deschis, pot fi identificate următoarele elemente componente ale acesteia, care reflectă atât resursele întreprinderii, cât și domeniile administrate: tehnice; de execuție; financiare; de realizare a produselor, lucrurilor și serviciilor; de management; particularități instituționale. Toate aceste elemente care formează **factorii interni (cu influența la nivel de întreprindere)** în cazul realizării unei anumite strategii, pot fi examinate în calitate de factori, care exercită influență asupra competitivității întreprinderii pe plan intern. Fiecare dintre aceste elemente se caracterizează printr-un anumit ansamblu de indicatori, în baza cărora poate fi identificat locul întreprinderii în mediul concurențial (tab. 1).

În acest mod, companiile de construcții au suficient de multe direcții de dezvoltare a competitivității. Evident, că nu toate resursele interne și elementele mediului intern pot fi analizate în calitate de avantaje concurențiale. Utilizarea eficientă a resurselor interne, identificarea caracteristicilor și particularităților necesare pieții producției construcțiilor, stabilirea valorii indicatorilor cheie a dezvoltării în ansamblu, permite dezvoltarea competitivității întreprinderii. Reușita fiecărei întreprinderi se întemeiază pe competente particulare, dar printre criteriile de performanță ce creează un grad sporit de competitivitate se numără:

- productivitatea muncii;
- costul muncii;
- gradul de satisfacție a cerințelor beneficiarilor;
- calitatea produselor și serviciilor [3].

Tabelul 1. Factorii de competitivitate la nivel de întreprindere

Baza de comparație	Indicatori
Competitivitate financiară	*măsurarea profitului *capacitatea de autofinanțare, suma și scadența împrumuturilor *potențial de randament financiar: rentabilitatea capitalurilor proprii *potențial de solvabilitate: aptitudinea de a face față la rambursări
Competitivitate comercială	*partea de piață, evoluția cifrei de afaceri, pragul de rentabilitate *notorietatea comercială: imaginea de marca, fidelitatea clienților, coerența gamei de produse, nivelul bugetului publicitar
Competitivitate umană	*îndemnarea mâinii de lucru, nivelul de calificare, rata absenteismului, rata încadrării
Competitivitatea tehnică	*natura echipamentului: vechime, performanță *avans tehnice, importanța cercetării-dezvoltării, nivelul de automatizare *aprovizionarea, relațiile cu furnizorii, rotația stocurilor
Competitivitate managerială	*profilul conducătorilor: vârstă, experiență, studii, formare *capacitatea de conducere: aptitudinea comandamentului, a delegării, a negocierii, a spiritului de sinteză *valoarea colaboratorilor, gradul de coeziune al echipei
Competitivitatea organizațională	*forma structurii organizatorice, numărul nivelurilor ierarhice *natura delegării deciziilor, gradul de descentralizare, circulația informațiilor *gradul de integrare al indivizilor și serviciilor la obiectivele firmei, modul de realizare al controlului, starea climatului social

Sursa: [3]

Competitivitatea întreprinderii urmează să fie în creștere în cazul integrării cât mai ingenioase a datelor despre mediu în strategiile, obiectivele și activitățile firmei. Principalele direcții de dezvoltare ar asigura sporirea competitivității întreprinderilor din domeniul construcțiilor sunt:

- concurența;
- inovațiile;
- lucrările de cercetare și proiectare.

Urmează să fie analizat fiecare domeniu în parte.

Concurența. Concurența în calitate de „luptă în urma creșterii cel mai bine pregătite supraviețuitor”, solicită de la întreprindere acele activități, măsuri, implementarea strategiilor care ar asigura obținerea unui avantaj concurențial.

Avantajul concurențial al întreprinderii reprezintă excelența, înalta competență a întreprinderii într-un anumit domeniu sau în producerea unei mărfi comparativ cu alte firme concurente. Factorul avantajului competitiv este un component (factor) concret al mediului intern sau extern al întreprinderii, prin care ea este superioară față de alte întreprinderi concurente.

Factorii de nivel inferior ai competitivității întreprinderii pot fi ușor atinși și se modifică rapid, respectiv nu vor asigura menținerea avantajului concurențial. Avantajele concurențiale de un nivel mai superior sunt legate de modificări concrete în activitatea întreprinderii din punct de vedere a factorilor strategici, care determină poziția în lupta

concurențial. După Porter în calitate de avantaje concurențiale de rang superior pot fi enumerate: tehnologii patentate, diferențierea prin produse sau servicii unice, nivelul înalt de profesionalism a angajaților. Astfel, sursa principală de formare și menținere a avantajului concurențial al unei întreprinderi este permanenta reînnoire și dezvoltare inovativă a producției [5, p. 358].

Situația actuală din domeniul construcțiilor din Republica Moldova îi este specifică scderea cererii față de rezultatul final al ramurii construcțiilor, volume mici de lucrări.

Un alt indicator care reflectă starea pieței și situația din punct de vedere a concurenței este numărul de întreprinderi ce activează pe respectiva piață, și cum acesta variază. Numărul întreprinderilor de construcții pe parcursul anilor 2007-2014 este prezentat în tabelul 2.

Tabelul 2. Numărul organizațiilor de construcții, pe forme de proprietate

Anul Nr. de organizații	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total, dintre care forma de proprietate:	1 003	1 059	1 145	1 081	1 146	1 426	1 269	1 304
Public	35	34	33	35	26	24	12	12
Privat	884	946	1 041	980	1 046	1 309	1 201	1 241
Mixt (public și privat), fără participare străină	60	56	46	48	50	52	22	21
Străin	11	10	9	7	11	17	14	15
A întreprinderilor mixte	13	13	16	11	13	24	20	15

Sursa: [8]

Drept urmare a analizei datelor statistice privind numărul întreprinderilor poate fi observat faptul că dinamica variației numărului de întreprinderi din sectorul privat și din sectorul public se deosebește. Astfel, dacă în cazul întreprinderilor publice poate fi observat o pronunțat dinamic de reducere a numărului de întreprinderi, apoi pentru cele din sectorul privat se atestă o creștere până în 2012, care este urmată de scădere în anul 2013 și nesemnificative creșteri în 2014.

În structura întreprinderilor de construcții predomină întreprinderile ce execută lucrări speciale de construcții (acestea constituie 49,2% din numărul total de întreprinderi), acestea fiind urmate de întreprinderile ce edifică clădiri (31,0% din numărul total). Întreprinderile, ce execută lucrările de construcții-montaj a construcțiilor civile, constituie 19,8% de la numărul total de întreprinderi de construcție din Republica Moldova [8].

Volumul mediu anual al lucrărilor de construcții-montaj efectuate în anul 2015 de către o întreprindere ce efectuează lucrări speciale de construcții a constituit 4 130 mii lei, de către o întreprindere ce efectuează construcții de clădiri – 9 719 mii lei, iar de către o întreprindere ce activează în domeniul construcțiilor civile 12 506 mii lei [8].

Totodată, circa 30% din numărul total al întreprinderilor de construcții au raportat lipsa veniturilor din vânzări în anul 2015 [8]. Aadar, situația în domeniul construcțiilor este destul de complicată, fapt ce duce la creșterea concurenței în ramură.

Reducerea numărului de întreprinderi semnalează despre lipsa unor bariere foarte înalte de ieșire. Barierele de ieșire pentru întreprinderile ce activează în domeniile de activitate ce se află în declin sunt diferite, cele mai răspândite fiind: costurile fixe mari de ieșire, activele specializate cu o via îndelungată, barierele informaționale, barierele manageriale sau emoționale [1, p. 230-233].

Un alt aspect care va influența inevitabil asupra concurenței și gradului ei este legislația din domeniul regulilor din domeniul negocierilor. În Republica Moldova există un cadru legislativ dezvoltat în domeniul concurenței, precum și funcționează o instituție care controlează aplicabilitatea lui. Astfel, Consiliul Concurenței în calitate de autoritate publică autonomă, responsabilă față de Parlament, asigură aplicarea și respectarea legislației din domeniu, ajutorului de stat și publicității în limitele competenței sale.

Inovațiile. Activitatea inovativă este îndreptată spre dezvoltarea sectorului de producere a economiei, care la rândul său reprezintă infrastructura economiei. Inovarea este rezultatul final al activității inovative reprezentat de un produs nou sau necesar pe piață. Anume inovațiile stabilesc nivelul potențialului de dezvoltare pe termen lung al întreprinderii [5, p. 359].

Dacă sunt analizate comparativ întreprinderile mari și mici, atunci cele ce formează business-ul mic și mijlociu prezintă prin sine forma organizatorică a întreprinderilor cea mai flexibilă, dinamică și răspândită (în 2015 în Republica Moldova ponderea întreprinderilor mici și mijlocii în total de întreprinderi constituia 97,2%) [8]. Anume în respectivul sector se produce și se află în circulație cea mai mare parte a resurselor naționale, care servesc drept bază pentru dezvoltarea economiei oricărui stat.

Întreprinderile mari sunt prioritar orientate spre maximizarea profiturilor, de cele mai dese ori de în monopol și nu au stimulii față de activitatea de antreprenoriat, posedă o specializare excesivă, li-e frică serioasă, colaboratorilor acestor întreprinderi le este specific carierismul și lipsa de inițiativă. În opoziție companiilor mari, întreprinderile mici

activează conform principiului de orientare spre nevoi. Întreprinderile ce formează business-ul mic sunt cele mai sensibile la inovații, ceea ce asigură anumite avantaje din punct de vedere a concurenței în condițiile în care starea mediului extern se poate modifica. Asigurarea stabilității și menținerea avantajelor concurențiale presupune desfășurarea mai multor măsuri interconectate între ele: sporirea considerabilă a siguranței funcționării întreprinderilor de construcții și respectarea riguroasă a prevederilor contractuale, sporirea calității producției finale a ramurii construcțiilor, modificarea specificului obiectelor edificate, și adaptarea mai bună a acestora la cerințele ce se modifică de-a lungul procesului de producere, asigurarea activității fără pierderi, majorarea mobilității angajaților întreprinderilor de construcții [4, p. 376].

Ramura construcțiilor se consideră una foarte conservativă, fapt ce se datorează specificului producției, de aceea ea are indicatori foarte reduși în ceea ce privește de posibilitatea dezvoltării din punct de vedere tehnologic și inovativ. Astfel, cheltuielile medii la nivel mondial pentru lucrările de cercetări științifice teoretice și practice, în diferite domenii ale economiei în procente reieșind din vânzări sunt următoarele: toate industriile – 3,4-3,5%; semiconductori – 15,5%; chimia – 4,7%; calculatoare și tehnic de oficiu – 4,6%; construcția de automobile – 3,8%; construcții 0,2-0,4%. Cu excepția a două state scandinave puțin populate (Finlanda și Suedia), doar în S. U. A. și Japonia există un nivel stabil înalt de investiții în cercetarea și dezvoltarea tehnologiilor de construcții – sumele alocate constituind aproximativ 3% din PIB [5, p. 362].

Lucrări de cercetare și de proiectare. De la finele anilor '80 ai secolului trecut companiile de construcții din Japonia au deștit colegii și din S. U. A. în a doua domeni ca: construcția tunelurilor în soluri moi, proiectarea și construcția clădirilor inteligente, robotizarea construcțiilor. Inovațiile din construcții se justifică doar în contextul problemelor de program. Un asemenea context este stabilit la nivel internațional, încât rămâne doar calcularea costului obinerii totalității scopurilor propuse.

În Republica Moldova tehnologia din domeniul construcțiilor nu se dezvoltă, ea supraviețuiește. În ara au venit în mod masiv tehnologiile și materialele de construcții noi din alte state. Cota cercetărilor naționale este foarte mică. Producătorilor de materiale de construcție le este cu mult mai simplu de a utiliza pentru fabricare unui anumit produs o tehnologie străină, decât de a alocă resurse pentru elaborarea tehnologiei și produselor proprii care ar corespunde cerințelor climatice și de alt natură din regiune. O situație similară este creată și în alte state CSI. După cum menționează cercetătorii ruși, preferințele se acordă companiilor de construcții, partenerilor străini, care oferă produse cele mai accesibile din punct de vedere al prețului, termenelor, tehnologiilor și altor condiții prevăzute în contract. De aceea transferul tehnologic se realizează doar prin intermediul tehnologiilor deja existente, utilizate în masă și neprogresive, ceea ce deloc nu favorizează realizarea proiectelor inovative în domeniul construcțiilor [5, p. 363].

În contextul necesității sporirii competitivității este important de menționat despre creșterea continuă a aplicabilității inovațiilor tehnico-științifice. Fiecare întreprindere, ramură economică, stat poate apela la rezultatele progresului tehnico-științific, fiind evident avantajul aplicării licențelor, brevetelor, franchising-ului, funcționării întreprinderilor mixte, fuziunilor.

Caracterul limitat al pieții inovative, la nivelul pieții interne a unui singur stat, creează necesitatea dezvoltării mecanismelor de implementarea a inovațiilor elaborate în alte state.

Astăzi una din direcțiile prioritare de dezvoltare în domeniul construcțiilor este utilizarea tehnologiilor de economisire a energiei și utilizarea surselor alternative de energie [4, p. 376].

Concluzii

Dezvoltarea competitivității întreprinderilor de construcții poate avea loc drept urmare a obinerii rezultatelor pozitive în următoarele direcții independente:

- tehnologic (utilizarea materialelor și tehnologiilor de construcții noi care nu au fost anterior aplicate în ara);
- organizatoric (perfecționarea metodelor de administrare, crearea de noi structuri organizatorice; revizuirea și perfecționarea funcțiilor de administrare la toate nivelurile);
- ecologic (este un subiect foarte actual în contextul tendinței de protecție a mediului ambiant, reflectat în acte, tratate de nivel internațional și național; utilizarea materialelor ecologice, aplicarea tehnologiilor care minimizează impactul negativ asupra mediului; edificarea caselor „verzi”);
- inovativ (implementarea celor mai noi realizări ale progresului tehnico-științific; desfășurarea proiectelor unice, care pot servi drept model și exemplu de dezvoltare inovativă).

Astfel, fiecare întreprindere de construcții reieșind din spectrul existent de direcții de dezvoltare poate alege strategia concurențială proprie care îi va asigura creșterea vânzărilor, atragerea de noi clienți și sporirea cotei de piață de nișă.

O analiză cuprinzătoare a factorilor mediului intern și extern al întreprinderilor de construcții, în condițiile actuale din Republica Moldova, predetermină baza necesară pentru justificarea parametrilor cheie ai competitivității întreprinderilor de construcții la nivel regional.

Generalizând rezultatele prezentei cercetări trebuie de menționat că aspectele metodologice ale soluționării eficiente a problemei sporirii competitivității întreprinderilor de construcții predetermină necesitatea identificării întregului sferă de factori ce exercită influență asupra competitivității întreprinderilor de construcții și a indicilor cheie ale dezvoltării acestora.

BIBLIOGRAFIE

1. Porter M. E. Strategie concuren ial . – Bucure ti: Teora, 2001, – 344 p.
2. Golgan A., Cimpoie D., Competitivitatea – o no iune multidimensional în teoria economic //Buletin tiin ific al Universit ii de Stat,,Bogdan Petriceicu Hajdeu” din Cahul. – Cahul, 2015, p. 74-81
3. Rusu C., Management i competitivitate//Tribuna economic , 1998, Nr. 1, p. 9 i 1998, Nr. 2, p. 7-8
4. „ //Construction entrepreneurship and real property, Proceedings of the 30th Anniversary International Scientific and Practical Conference in November 2015. – , 2015, p. 376-379
5. „ //Construction entrepreneurship and real property, Proceedings of the 30th Anniversary International Scientific and Practical Conference in November 2015. – , 2015, p. 357-364
6. Berinde M., Rolul concuren ei în cre terea competitivit ii
<http://steconomiceuradea.ro/anale/volume/2006/lurari-in-plen/4.pdf> accesat la 22. 08. 2016;
7. Ce este concuren a?
http://businessportal.md/additional_pages/competitivitate__concurrenta__pozitionare.html accesat la 09. 07. 2016;
8. Datele Biroului Na ional de Statistic
9. [www. statistica. md.](http://www.statistica.md)